

6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ

Любов Василівна Граждан,

учитель початкових класів
Василівської загальноосвітньої школи
I–III ступенів
Біляївського районного управління освіти
Одеської області,
с. Василівка, Одеська обл.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1324-7814>

УДК 159.923.5

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

З ВИЯВЛЕННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ

Анотація.

У статті зібрані вправи та тести на виявлення учнів з задатками креативного мислення. Цей матеріал можна використувати на шкільних заняттях та під час позакласної й індивідуальної діяльності з учнями.

Ключові слова: проблемні ситуації; критичне мислення; креативність; психологічна інерція.

У статті автор публікації пропонує читачам ознайомитися з її багаторічним досвідом щодо виявлення дітей із нестандартним мисленням.

Автор публікації понад десять років працює з творчими учнями, більшість з яких є членами МАН України, мають гарні результати в районних та обласних конкурсах захисту творчих робіт МАН України.

У статті розглядаються питання:

- що таке критичне мислення?
- як розвивати критичне мислення?

Звісно в Інтернеті є значна кількість наукових і науково-популярних праць, що стосуються зазначених вище питань.

Креативні особистості мають здатність ідентифікувати проблему, формулюючи правильні питання, і готові зробити крок за рамки загальноприйнятих правил і положень. Окрім того, вони готові обирати такі напрями для розв'язання проблем, що суперечить загальноприйнятим правилам і визнанням теоріям.

Тести та вправи на заняттях із творчими учнями використовуються залежно від розділу, що вивчають, а також віку учнів.

Як виявити креативну особистість?

1. Дитина систематично виконує домашні завдання (ДЗ), вона активна на заняттях.
2. Учень часто формулює питання з теми, але не в межах програми, а більш ширше.
3. Дитина ділиться новими відомостями з теми, що її цікавить.
4. Учень знаходить творчі відповіді на проблемні питання, а також відповідає нестандартними фразами.

На заняттях можна виконувати прості тести з виявлення креативного мислення.

I. Тести на виявлення психологічної інерції в критичному мисленні [1]

Тест 1. Швидко відповідати на запитання:

- Чому дорівнює один в квадраті? (*Один*).
- Чому дорівнює два в квадраті? (*Чотири*).
- Чому дорівнює три в квадраті? (*Дев'ять*).
- Чому дорівнює чотири в квадраті? (*Шістнадцять*).

– Чому дорівнює кут в квадраті? ... (пауза 5–20 секунд залежно від ступеня психологічної інерції)... (*Дев'яносто градусів*).

Тест 2. Показати дві руки. Запитання:

- Скільки пальців? (*Десять*).
- (Швидко) А на десяти руках? (Переважає більшість відповідь 100, а не 50).

Тест 3. Запропонуйте швидко одному учню рахувати від 1 до 100. У той же час запитувати, за умови, що учні уважно слухають учня:

- частину обличчя;
- прізвище українського поета;
- фрукт.

Більшість називає: ніс, Т. Шевченко, яблуко.

II. Вправи на нестандартне мислення

1. Задача. Як колоти горіхи в умовах масового кондитерського виробництва? Важливою є умова, що ядра горіхів мають залишатися цілими.

Цю задачу пропонували інженерам, студентам, учням, науковцям. Усі запропоновані розв'язки були спрямовані в один бік: колоти горіхи пресом, молотаркою, вистрілювати ними тощо, тобто найпопулярніша

відповідь пов'язана з ідеєю створення великого мотка. Лише одиниці пропонують нетрадиційні розв'язки, наприклад: замочувати горіхи і швидко обсушувати при високій температурі: шкаралупа буде тріскатися, а ядро залишиться цілим.

2. Пропонувати учнями розв'язати проблемні ситуації. Перед вами ситуації на зразок: «Щоб було, якби...». Деякі з них можуть здаватися неможливими, але пропонуємо вам уявити їх і віднайти можливі розв'язки. Адже, згідно з висловлюванням Г. Альтшуллера: «Людина без уяви не здатна зробити відкриття і знаходити правильні шляхи розв'язку задач, що постають перед людством... В уяві виникають винаходи, відкриття, витвори мистецтва тощо».

3. Охарактеризувати, дати об'єкту нову (іншу) назву.

Поняття, що визначають	Визначення
Вентилятор	Мокрий вітер, кольоровий вітер, живий вітер, перемішував повітря, швидкий вітер
Книжка	Мовчазний оповідач, оповідь на сторінках
Корабель	Летючий корабель, вплив з неба, важкий корабель
Вогнище	Холодне вогнище, тверде вогнище, мокре вогнище, видима теплота
Хмаринка	Легка важкість, повітряна вода, непрозора пустота

4. Яке нове застосування об'єкта можна запропонувати? (табурет можна використати для селфі або огорожі)

5. Асоціація зі словом.

ШИПШИНА (Стандартні відповіді учнів: куш, лікарська рослина, дикоростуча рослина, колючий куш. *Нестандартна відповідь:* ШИПована ШИНА).

III. Аналіз малюнків (картин).

Що ви бачите на малюнку (картині)? Знайти найбільше об'єктів.

Співаючі мексиканці або старі люди
Мексиканський художник Октавіо Окампо

Качка і заєць

– Якби вас відправили у космос, які б 10 особистих речей ви взяли з собою? (камера, зброя, ліхтарик, блокнот, м'ясо, вода, телефон, аптечка, рідних, книжки (багатьох цікавить фантастика про розслідування) тощо).

– Природа нагородила вас здатністю безпомилково вгадувати думки і попередні дії будь-яких людей (звірів) на будь-якій відстані. Як би ви використали цей дар природи? (цей дар заважає).

– Якщо кожна людина від народження набуде здатності читати думки іншого, як зміниться життя на Землі?

– Що було б, якби пірнаючи у воду ви відчули, що можете дихати під водою як риба і, що будь-які океанські глибини вам підвладні?

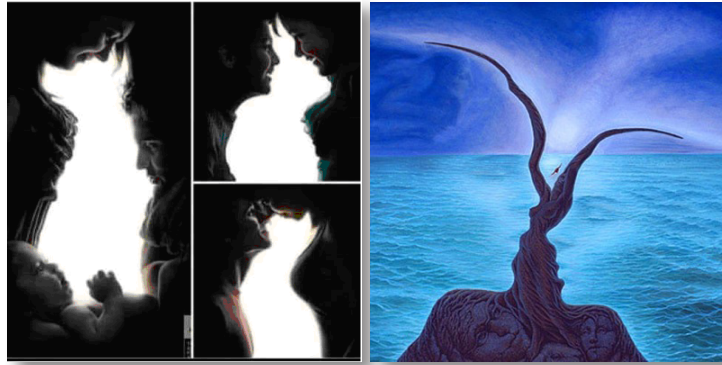

Молода тендітна дівчина і бабуся яка кутається в комір

Зображено старого чоловіка і молодого ковбоя.
Картина Я. Ботвинніка першої половині ХХ століття, США, називається «Мой муж и мой тесть».

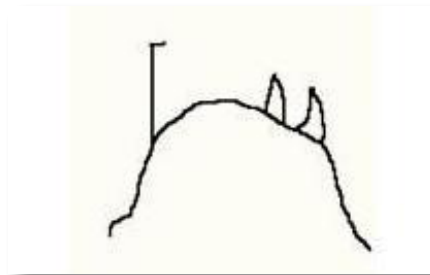
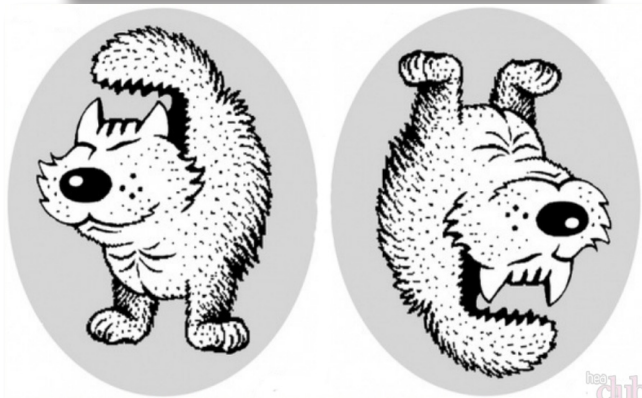
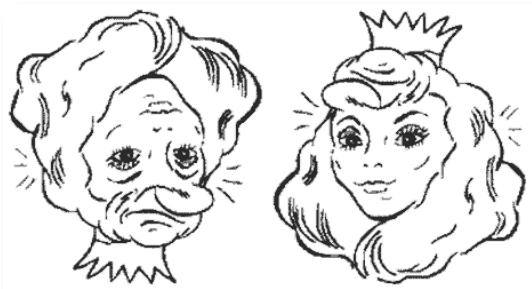
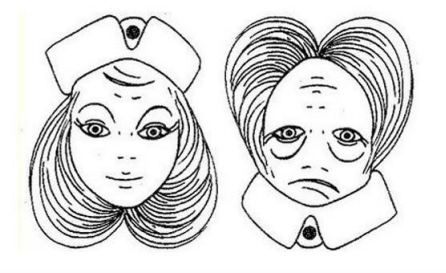
На фото потрібно дивитися двічі.

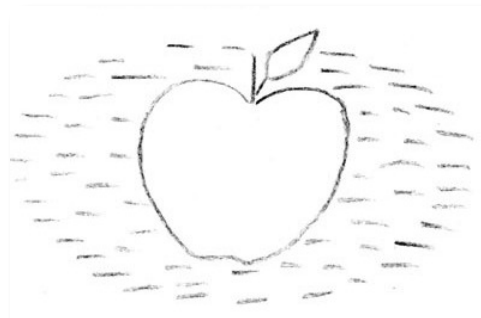

VI. Перевернуті малюнки

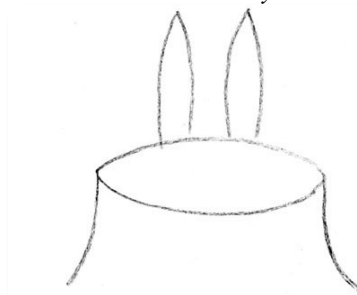
Показувати один із малюнків, а другий малюнок мають уявити учні.

Радист із собакою

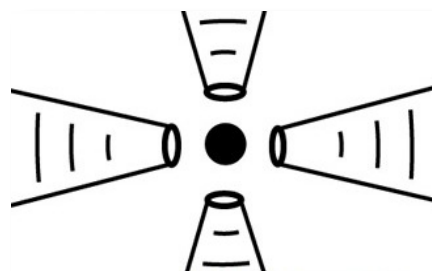
Їжак несе яблуко

Засць за пеньком

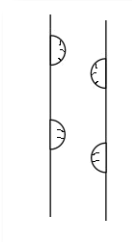

Вітер

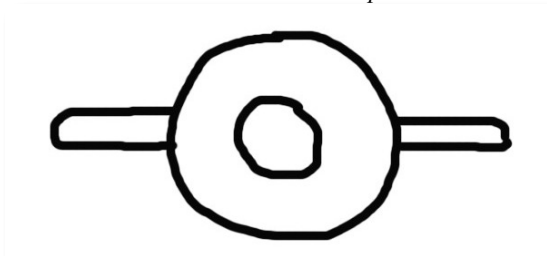

Слони грають м'ячем

V. Загадки в малюнках

Ведмідь лізе на дерево

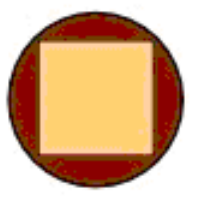
Мексиканець їде на велосипеді

Хліб з помідором

Олівець (вид зверху)

Сірник (вид знизу)

Корисні інтернет-джерела

1. <http://www.aif.ru>.
2. <https://infokava.com>.
3. <https://cherrymonk.net>.
4. <https://vz.ua>.
5. <https://zagge.ru>.
6. <https://infourok.ru>.
7. <https://staff-capital.com>.
8. <https://www.google.com.ua>.
9. <http://psydilab.univer.kharkov.ua>.
10. <https://virgo.org.ua>.
11. https://uk.wikipedia.org/wiki/Критичне_мислення.

Використані літературні джерела

1. Коберник О.М. Технологія, 11 клас / О.М. Коберник. Київ: Літера ЛТД, 2011.
2. Пометун О.І., Пилипчатина Л.М., Сущенко І.М., Баранова І.О. Основи критичного мислення: навч. посіб. 10 (11) класів / О.І. Пометун, Л.М. Пилипчатина, І.М. Сущенко, І.О. Баранова. Київ: Освіта, 2016.

References

1. Kobernyk, O.M. (2011). *Tekhnolohiia (11 klas) [Technology, Grade 11]*. Kyiv: Litera LTD.

2. Pometun, O.I., Pylypchatyna, L.M., Sushchenko, I.M., & Baranova, I.O. (2016). *Osnovy krytychnoho myslennia [Essentials of Critical Thinking: A Tutorial for 10 (11) Grades]*. Kyiv: Osvita.

Hrazhdan Liubov. Practical Guidelines for Identifying Critical Thinking of Students.

Summary.

In this work, we have collected exercises and tests for identifying students with abilities for creative thinking. This material can be used in lessons, extracurricular activities, in individual work with students.

In the article the author presents to the readers the results of her own experience in identifying children with non-standard thinking.

The author of the article is a teacher, practitioner who has been working with creative students for over ten years. Some of them are active members of the Ministry of Education and Science of Ukraine, have good results in regional and regional competitions of creative works' defense of the Ministry of Education and Science of Ukraine.

The article addresses the following issues. What is critical thinking? How to develop critical thinking? There is a considerable amount of research in the Internet and not only there, where the answers to these questions are outlined. Tests and exercises are used depending on the section being studied and the age of the students.

Creative personalities have the ability to identify the problem by formulating the right questions, and are ready to move beyond conventional rules and regulations. Moreover, they are ready to follow directions that are contrary to generally accepted rules and recognized theories. The author of the article notes that the creative student systematically performs homework actively in the classroom; frequently asks non-standard questions about a topic; shares new information on a topic of interest; finds creative answers to problematic questions and answers non-standard phrases.

Key words: *problem situations; critical thinking; creativity; psychological inertia.*

Граждан Л.В. Практические рекомендации по выявлению критического мышления у учащихся.

В статье собраны упражнения и тесты на выявление учащихся с задатками креативного мышления. Этот материал можно использовать на занятиях, а также во время внеклассной и индивидуальной деятельности с учащимися.

Ключевые слова: *проблемные ситуации; критическое мышление, креативность психологическая инерция.*

Стаття надійшла до редколегії 12 вересня 2019 року